

“Ицхак Рабин. Мемоари” е първата книга на издателство “Сивас”, основано от известния журналист и политически коментатор Симеон Василев. Ицхак Рабин играе ключова роля в развитието на Израел и способства за установяването на мира в Близкия изток. Той е убит през ноември 1995 г., една година след като получава Нобеловата награда за мир заедно с Ясен Арафат и Шимон Перес. Мемоарите му показват драматичния житейски и политически път на един световен лидер. Следва откъс от книгата:

Доста време преди Шестдневната война, през март 1967 г., поставям въпроса за моето бъдеще пред министър-председателя Ешкол. Предстои ми да приключа четиригодишния срок на пребиването си като началник на Генералния щаб и когато казвам на Ешкол, че искам да бъда назначен за посланик в САЩ, са му нужни няколко минути, за да преодолее шока: „Дръж ме, Ицхак, или ще падна от стола - извиква той. - Това е последното нещо, което съм очаквал да пожелаеш.”

Когато се успокоява обаче, той иска да му дам време да обмисли въпроса. „Аз, разбира се, трябва да поговоря с Еван, но мога да ти кажа, че ти не си дипломат! Как ще висиш по досадни приеми и коктейли, ще седиш на скучни банкети и ще играеш всички тези дипломатически игри? Наистина ли си го решил?“. „Е, добре - казвам аз. - Решил съм да бъда посланик на Израел във Вашингтон. Приемите и коктейлите не ме безпокоят. Това, което ме занимава, е нашето място в бъдещата глобална политика.

Оценявам ролята, която САЩ играят в нашия район и необходимостта да се координира нашата политика с американската. Струва ми се, че укрепването на нашите връзки със САЩ е най-голямото ни политическо предизвикателство, а да не говорим, че това е жизнено важно условие за поддържането на мощта на израелската армия. Това е сферата, в която искам да допринеса с каквото мога - казвам на премиера - и съм уверен, че моята военна и политическа биография като началник на Генералния щаб ще компенсират недостига на политически опит.“ Чувствам, че Ешкол възприема идеята, макар че не го казва направо.

През юли или август, след войната, водя още един разговор с Ешкол, но единственото, което ми казва, е: „Еван има някои резерви. Ще видим.“ Истината е, че даже тогава Аба Еван не е от моите най-големи почитатели и в интерес на истината трябва да добавя, че това чувство е взаимно. Значителна подкрепа получавам обаче от Голда Меир (по това време генерален секретар на партия „Мапай“) и от министрите Израел Галили и Игал Алон. Неколцина от моите приятели са раздвоени, що се отнася до молбата ми да ме назначат за посланик, и започват да намекват, че трябва да взема активно участие в политиката.

Отхвърлям тази идея без колебание: „Мога да вляза в политиката някой ден, но определено не сега - възразявам аз. - Нужно ми е известно време да се приспособя - някакъв преходен период. Знанията и способностите ми могат да свършат добра работа във Вашингтон.“ През септември или октомври дори Еван възприема идеята и моето назначение е уредено. Подготвяйки се за заемане на новия пост, провеждам редица разговори с Еван и много служители от Министерството на външните работи. Както е добре известно, диалозите с Еван се превръщат в монолози и ми е много трудно да изясня какво той мисли за идеите ми.

За щастие разговорите с Гидеон Рафаел - генерален директор на външното министерство, и Моше Битан - началник на отдела за Северна Америка, са по-

плодотворни, но и в тях има някои смущаващи моменти. Например когато питам невинно: „Какво очаква правителството да постигне израелският посланик в САЩ? Какви са неговите цели” - веждите им се вдигат в недоумение при използването на военната терминология. Цели? Никой няма никаква идея.

И така, трябва радикално да променя нормалната практика. След много четене и проучване представям меморандум на Министерството на външните работи. В него излагам целите на израелската политика спрямо САЩ: 1. Да се осигури задоволяването на отбранителните нужди на Израел; 2. Координация на политиката на двете страни при подготовката на евентуални мирни преговори или на разговори за политическо уреждане в Близкия изток или поне на предотвратяването на появата на много големи несъответствия в политиката; 3. Осигуряване на американска финансова помощ за покриване на нашите покупки на оръжие и за поддържане на икономиката ни; 4. Гарантиране на американската съдържаща сила за предотвратяване на съветска военна интервенция срещу Израел в случай на нова война...

Нахвърлям контурите на план за поддържане на израелско лоби в американската администрация и в Конгреса. След представянето на документа не оставам с впечатлението, че са му обърнали особено внимание. Министерските служители ме отбягват с кратки изявления като „Добре, хубав е”. Струва ми се, че ми казват: „Да видим как ще се справиш с всичко това.”

Възползвам се от възможността да разговарям с Хенри Кисинджър, когато той посещава Израел през 1968 г. Той все още е професор в Харвард. Съмнявам се, че е могло да дойде на ум на един от двамата ни, че до една година ще му предложат и той ще приеме много важен пост в американската администрация, но това със сигурност не прави разговора по-малко ценен за мен. Разговорът продължава два, а може би и три часа и съм толкова очарован, че загубвам представа за времето.

Със свойствената му широта Кисинджър представя своето виждане за международното положение. Той обяснява, че участието на САЩ във Виетнамската война силно влияе върху поведението на американците в други райони на конфликти и на отношението им към традиционните американски съюзници. Това също стеснява свободата на маневриране по отношение на Съветския съюз.

Американските либерали се връщат към изолационизма и проявяват силно нежелание

да поемат рискове в чужди работи от страх да не се забъркат повече. Ясна е тенденцията към оттеглянето и намаляването на американските ангажименти към съдбата на Запада. Тази промяна в позицията едва ли е убягнала от вниманието на съветското правителство, отбелязва Кисинджър. Всъщност той се е завърнал от скорошно пътуване в Съветския съюз и е останал с впечатлението, че слабостта на Америка и склонността към изолационизъм подхранват съветската агресивност.

Чувствителни към факта, че Виетнамската война изчерпва силите на САЩ, руснаците не искат да видят нейния край. Руснаците не са проявили желание да постигнат споразумение със САЩ за намаляване на стратегическите оръжия. Световното положение, описано от Кисинджър, е мрачно, но не по-малко потискаща е прогнозата за Израел. Последниците от американското поведение на отстъпки и съпътстващата съветска агресивност тревожат всеки израелец. Това важи в още по-голяма степен за човека, на когото предстои да стане представител на Израел във Вашингтон.

В началото на февруари 1968 г., с приключването на моята основна работа, отивам на екскурзия в Европа със семейството си. В края на екскурзията обаче нашите пътища се разделят в Лондон. Нашият 12-годишен син ни придружава във Вашингтон, а Далия се завръща в Израел, за да завърши последната година в гимназията, а след това да отслужи двегодишна военна служба.

Макар да знаем, че Далия ще бъде в добри ръце (ще отседне у сестрата на Лея), раздялата ни е тежка. Лея и Далия плачат. Опитвам се да се държа стоически, но се съмнявам, че успявам да скрия болката, която изпитва всеки баща, когато вижда „малкото момиче на татко“ да поема своя път. Както свидетелстват много израелски дипломати, да се намираш далеч от дома, когато синът или дъщерята ти служат в армията, е особено голямо изпитание дори за бивш началник на Генералния щаб.

Ювал от своя страна изпитва такава силна носталгия към Израел, че завижда на „късмета“ на сестра си да остане в родината; мисля, че той прави толкова екскурзии напред и назад над океана, колкото и аз през време на престоя ни във Вашингтон. Веднага след кацането на самолета на международното летище „Дълес“ ни закарват направо в резиденцията на израелския посланик. Ние със сигурност не сме обитавали такова обширно жилище, независимо от това, което можем да кажем за качеството на живота ни във Вашингтон.

Първото ми впечатление от настроението на американците ме убеждава, че печалното описание на Кисинджър не разкрива достатъчно силно отпечатъка, който са оставили Виетконг и операция „Тет“ на северновиетнамците върху 1968 г. - годината на президентските избори. Силно е разклатено доверието в администрацията на Джонсън.

Далеч по-сериозно е това, че американците са загубили вяра в силата си, в морала на правителството и в справедливостта на интервенцията във Виетнам. Година след година администрацията обещава да „върне момчетата за Коледа“. Кръвопролитие то продължава в името на каузата за спасяването на военен режим в една далечна земя, а това малко интересува средния американец.

Макар че гледам да избягвам да ме взимат за експерт по Виетнамската война, добре разбирам защо американците търсят съвет от човека, командвал малката израелска армия в славната победа през 1967 г. Предполагам, че за тях е неразбираемо защо могъщите САЩ не могат да унищожат партизанско движение, подкрепяно от армията на малък и обеднял народ, докато една страна в Близкия изток с приблизително същите размери на щата Масачусетс е разгромила армиите на четири арабски държави.

Наистина съм озадачен защо САЩ са затънали така безнадеждно във виетнамския конфликт. Нещата се изясняват обаче след като разговарям с видния вашингтонски журналист Джоузеф Олсоп, който ме поканва на обяд у дома си. Тъй като Олсоп често е бил домакин на важни фигури във Вашингтон, такава покана е символ на статута. Олсоп е особен човек: арогантен, високоинтелигентен и обзет от някаква яростна гордост за своята страна и народ (твърде неуместно при преобладаващото настроение през онези дни). Отношението му към Израел е претърпяло пълен обрат - от противопоставяне на създаването на Държавата Израел (страхувал се е, че Израел може да стане играчка в ръцете на комунистите, които ненавижда) до постепенно повишена подкрепа, след като е посетил Израел през 1956 г.

Скачаме от тема на тема и към края на обяда се насочвам направо към предмета на моето смущение. „Не съм непосредствено запознат с войната във Виетнам - признавам аз, - но зная две неща, които са валидни за всяка война: не можеш да победиш, ако не можеш да кажеш точно какво се очаква да постигнат военните, и не можеш да победиш, ако военното командване няма обширен план за постигане на тези цели. Можете ли да ми кажете какви са военните и политическите цели, които САЩ преследват във Виетнам? Какво ще считате за победа? Как вашите въоръжени сили могат да я постигнат?“

Изражението на неговото лице като че ли говори: „Мислех, че никога няма да попиташ. Ако можех, бих унищожил враговете на Америка на място. Трябва да унищожим бойната мощ на Виетконг и Северен Виетнам! - мята той гръм и мълнии. - Няма друг начин!“. Казвам му, че съм чувал подобни приказки през 1960 г. от френски офицери, воюващи срещу Фронта за национално освобождение в Алжир. „Ако схващате победата по този начин, ще загубите войната във Виетнам. Няма начин да унищожите военната мощ и духа на милиони хора, посветили се на своята свещена кауза.“ Той се ядосва: „Слушайте - казва той с оттенък на закана в гласа си. - Вярвам на нашите генерали, които казват, че са на прага на победата и само капитулантите в САЩ могат да ни лишат от това!“

Той явно няма предвид мен, но събужда любопитството ми. И тъй като връзката между затрудненото положение, в което се намират САЩ във Виетнам, и американската политика в други райони си остава голяма моя грижа, се заемам със задълбочено изследване на Виетнамската война. Моля Пентагона да ми даде сведения и Олсоп ме запознава с директора на ЦРУ, с генерали от Пентагона и с други изтъкнати журналисти. Отново и отново получавам впечатлението, че САЩ нямат нито ясно определени цели, нито цялостен план за спечелването на войната и това е невероятно за мен.

1968 г. е изпълнена със събития, които изглеждат невероятни за израелец, току-що установил се в САЩ. Заедно с група сенатори, административни служители и видни журналисти гостувам на Ели Абел - политически кореспондент на телевизионната мрежа ABC в незабравимата нощ на 31 март, когато президентът Джонсън обявява по радиото, че няма да се бори за или да приеме номинацията за президент от Демократическата партия.

Декларацията е посрещната с всеобщ ужас и някои хора възкликват: „Той отново лъже!“ - поразителна илюстрация на загубата на доверие към Джонсън в края на неговия мандат. Президентът е извънредно сериозен, както ще докажат събитията. Освен това, когато Джонсън решава да слезе от сцената, той предизвиква бъркотия в Демократическата партия, като само Хюбърт Хъмфри, Юджин Макарти и Робърт Кенеди са останали най-видните фигури на Демократическата партия в надпреварата за президентския пост. Но предстоят още по-мрачни дни.

Убийството на почитания водач на движението за граждански права Мартин Лутър Кинг на 4 април предизвиква вълна от расови вълнения в САЩ. Обстановката изглежда

потискащо тежка на новия неопитен посланик. С плякосаните и избухнали в пламъци магазини, бунтуващите се тълпи, бродещи по улиците, и големите полицейски и военни части, разположени около Белия дом, столицата Вашингтон изглежда като че ли ще бъде потопена в море от омраза и междурасови сблъсъци. Катаклизъмът се разпространява из страната, от Ню Йорк до Детройт, Лос Анджелис и други градове.

Превод Марсел Ешкенази